

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ ім. адмірала Макарова
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ та ЕКОЛОГІЇ МОРЯ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ

«ДОПУЩЕНИЙ ДО ЗАХИСТУ»

завідувач кафедри

професор, д.е.н. Рогов Г.К.

(науковий ступінь, вчене звання, П.І.Б.

завкафедрою)

_____ «__» грудня 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

на тему: **«Інвестиційний клімат України: оцінка
та перспективи»**

Виконав: студент групи 6441м

Тетерін О.О.

(підпис)

Керівник роботи:

Доцент кафедри фінансів, к.е.н.

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Зінченко А.І.

(підпис)

Миколаїв – 2024 р.

Анотація

У роботі розкрито сутність понять інвестиції та інвестиційний клімат. Було проаналізовано основні тенденції інвестування в Україні та розмір прямих іноземних інвестицій в Україну. Проаналізовано основні міжнародні індекси та рейтинги, які відображують стан інвестиційного клімату країни, або його складових. Розглянуто основні проблеми для інвестиційного клімату України. Запропоновано шляхи покращення та найбільш привабливі галузі для інвестицій.

The paper delves into the concepts of investment and investment climate. It analyzes the main investment trends in Ukraine and the volume of foreign direct investment into the country. The study examines the key international indices and ratings that reflect the state of the country's investment climate or its components. The main challenges to Ukraine's investment climate are identified. The paper proposes ways to improve the investment climate and highlights the most attractive sectors for investment.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ.....	7
1.1. Сучасні теорії інвестиційної діяльності.....	7
1.2. Поняття та сутність інвестиційного клімату.....	12
1.3. Методи оцінювання інвестиційного середовища в країні.....	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ.....	26
2.1. Динаміка та структура прямих іноземних інвестицій.....	26
2.2. Оцінка інвестиційного клімату в Україні.....	33
2.3. Аналіз основних проблем та перешкод в покращенні інвестиційного клімату України.....	39
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ.....	46
3.1. Побудова економетричної моделі залежності прямих іноземних інвестицій від різних макроекономічних факторів.....	46
3.2. Шляхи покращення інвестиційного клімату України.....	50
3.3. Визначення пріоритетних напрямків інвестування.....	57
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	67

ВИСНОВКИ

В результаті дослідження теоретичних і практичних аспектів інвестиційного клімату України можливо зробити наступні висновки:

1. Термін «інвестиції» є первинною категорією, основою для вивчення та оцінки теоретичних аспектів інвестиційної діяльності. Термін «інвестиція» має латинське походження і походить від слова «invest», що дослівно означає «вкладати». На основі праць різних вчених було виведене наступне визначення: Інвестиції – це ризикові вкладення майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти підприємницької, або іншої діяльності з ціллю отримання прибутку, або досягнення іншого соціального, або екологічного ефекту.

2. Інвестиційний клімат має тісний зв'язок з поняттям інвестиційної привабливості. Деякі вчені, зокрема Т. Г. Венгуренко, В. В. Плахотнюк та Р. В. Попельнюхов зазначали у своїй роботі, що вони тотожні. Проте це не так.

Інвестиційна привабливість – це індикатор, комплексна характеристика економічного середовища, яка визначається рядом об'єктивних і суб'єктивних факторів та відображає здатність економіки залучати інвестиції протягом певного часу.

Інвестиційний клімат же являє собою комплексну систему, яка характеризує сукупність умов та політичних, економічних, соціальних, правових та інших чинників, які визначають рівень привабливості країни, або регіону для інвесторів, а також ступінь ризику та потенціал прибутковості капіталовкладень, вона вміщує в себе такі поняття як інвестиційна привабливість та рівень інвестиційної активності у визначеному регіоні, країні.

3.. Серед основних елементів, які впливають на інвестиційний клімат можна виділити наступні:

- інституційне середовище;

- політичні чинники;
- економічні фактори;
- інфраструктурні фактори;
- соціально-культурні фактори

4. Для об'єктивної оцінки інвестиційного клімату варто дотримуватися таких принципів:

- комплексний підхід (врахування особливостей поточного етапу розвитку економіки, характеру економічних об'єктів, їх масштабу, факторів внутрішнього та зовнішнього інвестиційного середовища);
- об'єктивність (зменшення частки суб'єктивізму в оцінці)
- гнучкість (система показників повинна підлягати коригуванню в залежності від різних умов);

5. Наочним і простим способом оцінки інвестиційного клімату виступає аналіз динаміки та структури прямих іноземних інвестицій, що демонструє рівень довіри та рейтингу до країни. Загалом з 2015 року до 2023 розмір вкладених інвестицій в українську економіку зріс, проте показники показують певну волатильність. Данні аналізу показують, що розмір інвестицій сильно залежить від політичних подій в країні. Найбільший обсяг надходжень згідно з даними у таблиці припав на 2021 та 2019 роки.

6. Результати оцінки на основі міжнародного рейтингу «Ease of doing business» показують, що на 2020 рік Україна займає 64 місце з 190 країн та демонструє позитивний тренд в більшості категорій.

Рейтинг Економічної свободи, свідчить про те доволі низький рівень свободи бізнесу та ставить Україну у найнижчу категорію країн. За їх системою оцінки Україна нараховує 5,12 балів з 10 можливих, та загалом цей рівень протягом аналізованого періоду зменшився. Подібне становище підтверджують і результати аналізу Investment Freedom Index.

Corruption Perceptions Index - найвідоміший показник рівня сприйняття корупції у тій чи іншій країні світу. У 2023 році цей показник сягав 36 балів (зі 100 можливих), що є незадовільним результатом і вкотре підкреслює

проблему корупції. Проте, варто зазначити, що ми маємо доволі позитивний тренд і загалом з 2013 року показник зростав, за цей період він піднявся на 11 балів.

Згідно зі шкалою Європейської Бізнес Асоціації (ЄБА). Дослідження якої включає в себе опитування з 5 основних запитань до керівників 100 найбільших компаній. На 2024 рік ми маємо значення індексу у 2,49 бали з п'яти, що не дотягує навіть до нейтрального рівня. Порівняно з минулим роком ми бачимо покращення, проте згідно графіку загалом з 2014 по 2024 рік цей індекс зменшився на 0,01 бала. Протягом усього періоду не спостерігалася єдина тенденція до зростання, або пониження індексу.

7. Основними проблемами та перешкодами для покращення стану інвестиційного клімату є:

- високий рівень тінізації економіки, корупція та хабарництво;
- політична нестабільність в країні;
- повномасштабна війна та низький рівень безпеки через воєнні дії;
- відсутність чіткого неprozорого законодавства та постійні зміни в законах;
- нестабільність та недосконалість податкової та економічної політики, зокрема велике податкове навантаження на суб'єктів економіки;
- велика кількість не конкурентоспроможних підприємств в країні;
- міграція трудових ресурсів;
- низький рівень довіри до влади.

8. Для підвищення рівня інвестиційного клімату Україну варто виконати наступні кроки:

- вдосконалення та стабілізація нормативно-правової бази;
- посилення контролю для запобігання корупції, продовження проведення антикорупційних законів та збільшення покарання у випадку порушень;

- створення особливих умов для іноземних інвесторів. До цього пункту відноситься як спрощення процесу інвестицій так і введення податкових пільг для інвестицій у ключові для держави галузі;

- поглиблення зв'язку між підприємцями та державою. Необхідно створити структуру, яка дозволить бізнесу та владі не тільки ділитися інформацією, але й активно залучати представників приватного сектору до прийняття рішень стосовно законодавства;

- побудова та відновлення логістичної мережі;

- формування сприятливого іміджу для держави, шляхом участі у різноманітних міжнародних конференціях, інвестиційних проектах, тощо;

- розробка індивідуальних інвестиційних планів для регіонів з врахуванням усіх їх особливостей в тому числі руйнацію та близькість до фронту;

- розробка механізмів для покращення кваліфікованості робочої сили та зменшення рівня міграції населення;

- зниження податкового тягаря. Як показав досвід іноземних держав саме цей крок дозволить стимулювати економіку та залучити інвестиції у майбутньому;

- дотримання однієї структури та послідовності дій, саме через непослідовність українська влада втрачає довіру як іноземних так і власних громадян.

9. Отже, з усіх наявних галузей та сфер пріоритетними можна виділити:

- сільське господарство;
- ІТ сферу;
- будівництво;
- інфраструктуру;
- енергетичну промисловість;
- військову промисловість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Спільник І., Шупа Л. Аналіз інвестиційної діяльності підприємства. *Економічний аналіз..* №10 2012 URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/8175/1/%d0%a1%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%8f.pdf>
2. N. Laopodis Understanding Investments: Theories and Strategies. 2020 URL: https://www.researchgate.net/publication/341922541_Understanding_Investments_Theories_and_Strategies (дата звернення 16.12.2024)
3. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 Відомості Верховної Ради України 1991, № 47, ст.646. Дата оновлення 10.10.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення 16.12.2024)
4. Дідур К. М. Сутність, класифікація й структура інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства *Інвестиції: практика та досвід* 2022 № 9—10 URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/9-10_2022.pdf
5. Тітенко З. М.Б., Ліснічук В. Є. Теоретичні основи визначення інвестиційної привабливості аграрних підприємств. *Економіка та суспільство* 2024 №59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3394/3321> (дата звернення 16.12.2024)
6. Вініченко І. І., Самілик Т. М. Бізнес процеси в теорії інвестиційної діяльності підприємств. *АГРОСВІТ* 2021 №18 URL: http://www.agrosvit.info/pdf/18_2021/4.pdf (дата звернення 16.12.2024)
7. Караван Н. А. Класифікація інвестицій та обґрунтування вибору критеріїв їх ефективності. *Інвестиції: практика та досвід* 2019 № 1 URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2019/4.pdf (дата звернення 16.12.2024)
8. Зозуляк М. М., Ключик К. М. Економічна сутність і класифікація інвестицій. Матеріали VII Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції, м. Мукачеве. 28 жовтня 2020 р. URL: <http://dspace->

s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7748/1/Economic_essence_and_classification_of_investments.pdf (дата звернення 16.12.2024)

9. Рибіна Л.О., Кондратенко С.А. вплив монетарної політики на інвестиційний клімат в Україні *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету Серія : Економіка і менеджмент*. 2023 №54 URL: <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2023/54-2023/10.pdf> (дата звернення 16.12.2024)

10. Яськов Є. О. Категоріальна оформленість понять «інвестиційна привабливість» та «інвестиційний клімат». *Дніпровський технологічний університет. Економічна теорія* 2024 №1 (85) URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2024/1/EV20241_044-053.pdf (дата звернення 16.12.2024)

11. Яхимець Ю. М. Імперативи теоретичного дослідження інвестиційного клімату національної економіки. *БІЗНЕСІНФОРМ* 2023 №3 URL: <https://oaji.net/articles/2023/727-1684608080.pdf> (дата звернення 16.12.2024)

12. Яровенко Т., Бережна С. Інвестиційний клімат країн в умовах фінансової нестабільності. *Галицький економічний вісник* 2023 №4 (83) URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/83/1202.pdf> (дата звернення 16.12.2024)

13. Husieva, N., Niemets O. Investment attractiveness of Ukraine during the war. *Human Geography Journal* 2023 №35 URL: <https://doi.org/10.26565/2076-1333-2023-35-01> (дата звернення 16.12.2024)

14. Гончар С. Й., Реверенда Н. Ю., Уголькова О. З. Типологія чинників формування моделей кредитно- інвестиційної політики в національній економіці. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку* 2022 №1 (7) URL: <https://science.lpnu.ua/uk/smeu/vsi-vypusky/vypusk-4-nomer-1-2022/typologiya-chynnykiv-formuvannya-modeley-kredytно> (дата звернення 16.12.2024)

15. Рибчук А. В., Яхимець Ю. М. Проблеми формування інтегрованого інвестиційного клімату в державі. *БІЗНЕСІНФОРМ* 2022 №11 URL:

https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2022-11_0-pages-101_107.pdf (дата звернення 16.12.2024)

16. Чмир О.С. методичні підходи до оцінювання інвестиційної привабливості галузей (видів економічної діяльності). *Науково-дослідний економічний інститут* Київ 2011. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2011-06/0622_Present_Chmy.pdf (дата звернення 16.12.2024)

17. М.М. Вакулич методичні підходи до рейтингування інвестиційного клімату. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2015. № 2 (19) URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/> (дата звернення 16.12.2024)

18. Козяр Н. О. Методичні підходи до оцінки інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *АГРОСВІТ* 2019 № 16 URL: http://www.agrosvit.info/pdf/16_2019/10.pdf (дата звернення 16.12.2024)

19. Чернятин А. С. Методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості АПК на регіональному рівні. *Інвестиції: практика та досвід* 2010 №10 URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2010/6.pdf (дата звернення 16.12.2024)

20. Рзаєв Г. І., Вакулова В. О. Методики оцінки інвестиційної привабливості на рівні країни та перспективи їх використання в економічному аналізі. *Вісник Хмельницького національного університету* 2016, № 3 URL: <https://elar.khmnmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1e450926-4d3c-44be-818f-780c81aefe20/content> (дата звернення 16.12.2024)

21. Мазуркевич, І. Дослідження методичних підходів оцінки інвестиційної привабливості підприємств агропромислового комплексу. *Економіка та суспільство* 2023 №53 URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-87> (дата звернення 16.12.2024)

22. Статистика зовнішнього сектору. Національний банк України 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#> (дата звернення 16.12.2024)

23. Легкоступ І.І., Саїнчук Н.В. сучасний стан інвестиційної діяльності в Україні: вітчизняний та міжнародний аспекти. *ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО* 2022 №46 URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2075/2003> (дата звернення 16.12.2024)
24. Saurav A., Kusek P., Kuo R., Viney B. The impact of COVID-19 on foreign investors: Evidence from the second round of a global pulse survey. *World Bank Blogs* 2020. URL: <https://blogs.worldbank.org/en/psd/impact-covid-19-foreign-investors-evidence-second-round-global-pulse-survey> (дата звернення 16.12.2024)
25. Вернюк Н.О. , Дяченко М.І. Роль потенційних зарубіжних інвесторів в розвитку економіки України в умовах війни. *Економіка та управління АПК* 2023, № 1 URL: https://econommeneg.btsau.edu.ua/sites/default/files/visnyky/economika/verniuk_d_iachenko_econ_52-63_0.pdf (дата звернення 16.12.2024)
26. Гук О., Мохонько, Г., Шендерівська, Л. Тенденції інвестування в Україні. *Економіка та суспільство*, 2021 №29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/577/553> (дата звернення 16.12.2024)
27. Конвенція між Урядом України і Урядом Республіки Кіпр про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи. Дата оновлення 11.12.2015 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/196_016#Text (дата звернення 16.12.2024)
28. Томілін, О., Ведмідь, М.. Особливості інвестиційного забезпечення аграрного сектору економіки. *Економіка та суспільство*, 2022 №45. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1930/1858> (дата звернення 16.12.2024)
29. Покиньючерда В. В., Тімченко О. Л. Аналіз інвестиційного забезпечення розвитку аграрного виробництва в Україні. *Інвестиції: практика та досвід* 2023 №20 URL:

<https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/2265/2294> (дата звернення 16.12.2024)

30. Doing Business Archive (за даними *World Bank*) URL: <https://archive.doingbusiness.org/en/data/exploreeconomies/ukraine> (дата звернення 16.12.2024)

31. Human Capital Index (за даними *World Bank*) URL: <https://datacatalog.worldbank.org/search/dataset/0038030/Human%20Capital%20Index?version=1> (дата звернення 16.12.2024)

32. Economic Freedom Ranking (за даними The Fraser Institute) URL: <https://efotw.org/?geozone=world&page=map&year=2022&countries=UKR#ranking> (дата звернення 16.12.2024)

33. Ukraine ranking in the Global Innovation Index (за даними WIPO) URL: <https://www.wipo.int/gii-ranking/en/ukraine?sort=outputs&dir=ASC> (дата звернення 16.12.2024)

34. Про затвердження переліку показників Індексу цифрової економіки та суспільства (DESI). Розпорядження Кабінету Міністрів України 5 вересня 2023 р. № 774-р. Дата оновлення 05.09.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2023-%D1%80#Text> (дата звернення 16.12.2024)

35. Результати цифрової трансформації в регіонах України за 2023 рік (за даними Міністерства цифрової трансформації Україн) URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rezultaty-tsyfrovoi-transformatsii-v-rehionakh-ukrainy-za-2023-rik> (дата звернення 16.12.2024)

36. Index of Economic Freedom (за даними The Heritage Foundation) URL: <https://www.heritage.org/index/pages/all-country-scores> (дата звернення 16.12.2024)

37. Global Competitiveness index (за даними The World Economic Forum) URL: <https://www.weforum.org/> (дата звернення 16.12.2024)

38. Corruption Perceptions Index (за даними Transparency International)
URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2023/index/ukr> (дата звернення 16.12.2024)

39. Індекс сприйняття корупції-2023: Україна покращила свій показник на 3 бали (за даними Національного Агенства з питань запобігання корупції) URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/indeks-spryynyattya-koruptsii-2023-ukraina-pokraschyla-sviy-pokaznyk-na-3-baly/> (дата звернення 16.12.2024)

40. International Business Compass (за даними BDO) URL: https://www.bdo-ibc.com/index.php?id=60&L=1&id=60&tx_bdo_bdo%5Buid%5D=118&tx_bdo_bdo%5Byear%5D=2018&tx_bdo_bdo%5Baction%5D=details&tx_bdo_bdo%5Bcontroller%5D=Countries&cHash=725c8e127563d3201149b09739ee01de&tx_bdo_bdo%5Bcompare%5D=46 (дата звернення 16.12.2024)

41. Індекс інвестиційної привабливості (за даними ЕБА) URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analityka/> (дата звернення 16.12.2024)

42. Кузьміна, О., Ярошенко, К. Інвестиційна привабливість України: оцінка та перспективні напрямки активізації. *Економіка та суспільство*, 2023, №49. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2332/2254> (дата звернення 16.12.2024)

43. Гусєва Н., Нємець О., Інвестиційна привабливість України в умовах війни. *Часопис соціально-економічної географії* 2023, №35 URL: <https://periodicals.karazin.ua/socecongeo/article/download/23927/21740/> (дата звернення 16.12.2024)

44. Різник, Д. Інвестиційна діяльність в Україні після повномасштабного вторгнення в Україну. *Економіка та суспільство*, 2023, №48. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2244/2167> (дата звернення 16.12.2024)

45. Атамас, О. Інвестиційна діяльність в Україні: реалії сьогодення. *Економіка та суспільство*, 2023 №54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2753/2672> (дата звернення 16.12.2024)
46. ВВП України за роками (за даними НАБУ) URL: <https://nabu.ua/ua/vvp-2.html> (дата звернення 16.12.2024)
47. Державний борг та гарантований державою борг (за даними Міністерства фінансів України) URL: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovanij-derzhavju-borg> (дата звернення 16.12.2024)
48. Населення України *МінФін* 2022 URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/people/> (дата звернення 16.12.2024)
49. Рівень безробіття в Україні *МінФін* 2021 URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/2021/> (дата звернення 16.12.2024)
50. Індекси споживчих цін (за даними Міністерства статистики України) URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/cit.htm (дата звернення 16.12.2024)
51. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют за даними Національного Банку України) URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerate-chart?cn%5B%5D=USD&startDate=31.12.2014&endDate=31.12.2023> (дата звернення 16.12.2024)
52. Експорт та імпорт України *МінФін* 2024 URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/eximp/> (дата звернення 16.12.2024)
53. Гриник О. А. Стан та шляхи покращення інвестиційного клімату в Україні. Матеріал III Всеукр. наук. конф. студ., аспір. та молодих вчених 2013. с.130-133 URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4531278a-bb0f-4fa1-8a8b-5bcb59ac8495/content> (дата звернення 16.12.2024)

54. Jedlicka H. Eltgen M. P. Kerkapoly M Enhancing regional investment competitiveness: How to make it happen. *World Bank Blogs* 2021 URL: <https://blogs.worldbank.org/en/psd/enhancing-regional-investment-competitiveness-how-make-it-happen> (дата звернення 16.12.2024)

55. Special Economic Zones *WORLD INVESTMENT REPORT* 2019 URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2019_en.pdf (дата звернення 16.12.2024)

56. Попова Ю.М., Тарасенко О.В. Світовий досвід регулювання міжнародної інвестиційної діяльності. *Глобальні та національні проблеми економіки* 2017 №16 URL: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/17.pdf> (дата звернення 16.12.2024)

57. Савлук О. В. Світовий досвід підвищення інвестиційної привабливості регіону на основі інституціонального регулювання. *Вісник Хмельницького національного університету* 2012, № 2 URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2012_2_1/256-262.pdf (дата звернення 16.12.2024)

58. Осьмак Д. І., Кушал І. М. Зарубіжний досвід стимулювання інвестиційної діяльності підприємств. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля* 2023 №4 URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/VisnikSNU/article/view/782/744> (дата звернення 16.12.2024)

59. Торбич Б. В., Волос М. В., Гарбуз М. О., Соколов А. В., Солодкий І. С., Якубець М. Р. Принципи покращення інвестиційного клімату в умовах воєнного стану. *Академічні візії* 2024 №27 URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/831/750/758> (дата звернення 16.12.2024)

60. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення. Закон України від 31.03.2020. *Відомості Верховної Ради України* 2020, № 20, ст.142) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20#Text> (дата звернення 16.12.2024)

61. Товарна структура зовнішньої торгівлі України (за даними Міністерства статистики України) URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/zd/tsztt/tsztt_u/arh_tsztt2020_u.html (дата звернення 16.12.2024)

62. Зануда А. Війна у цифрах: як за останній рік змінилися Україна та українці. *BBC NEWS Україна* 2024 URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cv28871qdv8o> (дата звернення 16.12.2024)

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, прямі іноземні інвестиції, проблеми розвитку інвестиційної діяльності.